

Not available for publication
before 1 p.m. on 10
December, 2024.

THE
NOBEL
PEACE
PRIZE

Nobelforedraget

av

Nobelpristakeren for 2024
Nihon Hidankyo

Representert av
Terumi Tanaka

Oslo, 10. Desember, 2024.

Copyright © The Nobel Foundation, Stockholm, 2024.

General permission is granted for the publication in newspapers in any language.
Publication in periodicals or books, or in digital or electronic forms, otherwise than in summary,
Requires the consent of the Foundation. On all publications in full or in major parts the
above underlined copyright notice must be applied.

Deres majesteter,
Deres kongelige høyheter,
Eksellenser,
Ærede medlemmer av den norske Nobelkomité,
Mine damer og herrer

Mitt navn er Terumi Tanaka, og jeg er en av lederne i Nihon Hidankyō. Jeg vil først takke for at jeg har fått komme hit for å ta imot denne prisen på vegne av organisasjonen.

Nihon Hidankyō ble stiftet i august 1956. Siden den gang har vi, som overlevende etter en umenneskelig tragedie uten historisk sidestykke, fremmet to grunnleggende krav i arbeidet for å forhindre at noen skal oppleve lignende lidelser igjen. For det første krever vi at atombombenes ofre kompenseres av staten som har startet krigen, i strid med japanske myndigheters påstand om at belastningen for krigens ødeleggelser må bæres av folket. For det andre mener vi at disse inhumane massedrapsvåpnene ikke er forenlige med menneskehetens fortsatte eksistens og krever derfor at alle kjernefysiske våpen avskaffes umiddelbart.

Bevegelsen vår har utvilsomt vært en viktig faktor for at bruken av kjernefysiske våpen i dag er tabu. Likevel finnes det fremdeles 12 000 atomstridshoder i verden, og av disse er 4000 utplasserte og klare til avfyring. I en tid da atommakten Russland truer med kjernefysiske våpen i sin krig i Ukraina, og en minister i den israelske regjeringen nevner disse våpnene som et alternativ samtidig som Israel fortsetter sine brutale angrep på det palestinske selvstyreområdet Gaza, registrerer vi med sinne og stor sorg at vi i tillegg til de sivile lidelsene er havnet i en situasjon der det kjernefysiske tabuet er i ferd med å undergraves.

Jeg er selv en av de overlevende etter atombomben som ble sluppet over Nagasaki. Jeg var 13 år gammel og befant meg hjemme i huset vårt, drøyt tre kilometer fra episenteret, da eksplosjonen skjedde.

Det var 9. august 1945, og jeg hadde akkurat hørt motorduren fra et enslig bombefly da jeg med ett ble omsluttet av et blendende lys. Skremt av lysglimtet løp jeg ned trappene fra annen etasje. Jeg rakk akkurat å dekke øynene og ørene før den voldsomme trykkbølgen feide gjennom huset. Det neste jeg husker, er at jeg lå under en stor skyvedør med glassruter. Mirakuløst nok var ikke et eneste av rutene knust. Selv slapp jeg så å si uskadd fra det.

Det fulle omfanget av atombombens ødeleggelser fikk jeg først se tre dager senere, da moren min og jeg gikk inn til sentrum av Nagasaki for å undersøke hvordan det var gått med familien til de to tantene mine som bodde der. Vi hadde akkurat rundet kollen og var på vei over skaret, da vi ble stående lamslåtte og se ut over byen. Overalt fra der vi sto og ut til havna drøyt tre kilometer bortenfor, var det bare forkullede ruiner å se. Mursteinskatedralen i Urakami, som var byens stolthet og Østens største kirkebygning, var rast sammen og ikke lenger mulig å få øye på.

Alle husene langs stien ned fra kollen var brent ned, det lå lik overalt, og mange overlevende lå med alvorlige skader og forbrenninger, uten noen til å hjelpe seg. Synet gjorde meg nummen, jeg la lokk på alle følelser og konsentrerte meg utelukkende om å fortsette mot bestemmelsesstedet vårt.

Den ene tanten min fant vi 400 meter fra episenteret, helt forkullet sammen med liket av barnebarnet hennes, som var student.

Huset til den andre tanten min var rast sammen og forvandlet til en haug med tømmer. Bestefaren min lå sammenkrøket, døende, med store brannskader over hele kroppen. Tantens min, som også ble alvorlig forbrent, døde like før vi kom, og vi kremerte henne selv. Onkelen min hadde tilsynelatende sluppet nesten uskadd fra det og var gått for å finne hjelp, men falt om med kraftig feber mens han var borte, og døde med store smerter en uke senere. Slik tok denne ene atombomben på grusomste vis livet av fem av slektningene mine.

Alle dødsfallene jeg ble vitne til den gangen, kan ikke beskrives som noen menneskelig død. Jeg så titalls og hundretalls mennesker lide uten noen til å hjelpe seg. Jeg ble dypt overbevist om at vi aldri må tillate at mennesker blir drept og lemlestet på denne måten igjen, heller ikke i krig.

Atombomben i Nagasaki detonerte 600 meter over byen. 50 prosent av den frigjorte energien ble til trykkbølger som knuste husene, 35 prosent til varmestråling som førte til forferdelige brannskader for alle som oppholdt seg utendørs, og startet utallige branner i ruinhaugene. Mange ble klemt eller brent i hjel i sitt eget hjem. De resterende 15 prosentene av energien ble til nøytron- og gammastråling som trengte inn i menneskekropper, ødela celler fra innsiden og forårsaket død og strålesyke.

Man anslår at det innen utgangen av 1945 døde om lag 140 000 mennesker i Hiroshima og 70 000 i Nagasaki. Rundt 400 000 er antatt å ha blitt skadd eller utsatt for radioaktiv stråling.

De overlevende etter atombombene, *hibakusha*, ble i de første sju årene tvunget til taushet av okkupasjons hæren og senere glemte av japanske myndigheter. I ti år måtte de utholde isolasjon, sykdom, fattigdom, fordommer og diskriminering.

Så, 1. mars 1954, ble japanske fiskere utsatt for «dødsaske» fra prøvesprengningen av en amerikansk hydrogenbombe over Bikiniatollen. Blant dem var mannskapet på fiskebåten Daigo Fukuryū Maru, hvor 23 menn ble rammet av akutt strålesyke etter å ha blitt utsatt for radioaktiv stråling, og hele fangsten måtte dumpes. Hendelsen ga støtet til en underskriftskampanje mot kjernefysiske prøvesprengninger og atomvåpen, og bevegelsen bredte seg i landet som ild i tørt gress. 30 millioner underskrifter ble samlet inn, og «Verdenskonferansen for avskaffelse av atom- og hydrogenvåpen» ble først avholdt i Hiroshima i august 1955, og i Nagasaki året etter. En gruppe overlevende etter atombombene som deltok på disse konferansene, lot seg inspirere av bevegelsen, og 10. august 1956 ble Nihon Hidankyō stiftet.

I stiftelseserklæringen skriver vi at vi «gjennom våre erfaringer vil redde menneskeheten fra sin nåværende krise og samtidig redde oss selv», og krever avskaffelse av kjernefysiske våpen og erstatning fra staten for atombombenes ødeleggelser. Dette ligger til grunn for arbeidet vårt.

I 1957 førte dette arbeidet til at «Lov om helsehjelp til overlevende etter atombombene» ble vedtatt. Omfanget av loven var imidlertid begrenset, ettersom den ved siden av utdeling av helsekort for overlevende etter atombombene og gratis helseundersøkelser, kun dekket helsekostnader knyttet til sykdommer definert som atombomberelaterte av helse- og velferdsministeren.

Da «Lov om spesialtiltak for overlevende etter atombombene» ble vedtatt i 1968, kom flere støtteordninger til. Disse hørte imidlertid inn under trygdesystemet, og myndighetene nektet fortsatt å etterkomme kravet om statlig erstatning.

I 1985 gjennomførte Nihon Hidankyō en undersøkelse blant overlevende etter atombombene. Resultatene viste at atombombenes skadevirkninger gikk ut over både levealder, fysisk og psykisk helse samt levekår. Mennesker i denne gruppen døde tidligere, var mer utsatt for fysiske og psykiske lidelser og ble utestengt fra arbeidslivet på grunn av sykdom og fordømmelse. Undersøkelsen underbygde tydelig de grunnleggende kravene våre og styrket oss i arbeidet for å sørge for at ingen igjen må utsettes for slike grusomme lidelser.

I desember 1994 ble de to foregående lovene erstattet av «Lov om hjelp til overlevende etter atombombene», men i den nye loven sto det ingenting om erstatning for de flere hundre tusen dødsofrene. Japanske myndigheter har konsekvent nektet for at staten har et erstatningsansvar, og begrenset tiltakene til kun å omfatte stråleskader.

Lenge var disse lovene utformet på en måte som gjorde det umulig for overlevende bosatt i utlandet å benytte seg av dem, uavhengig av nasjonalitet. Koreanske overlevende som vendte tilbake til hjemlandet sitt, og de mange overlevende som flyttet til USA, Brasil, Mexico, Canada og andre land etter krigen, har i tillegg til helseplagene som er særegne for atombombeofrene, fått lide på grunn av omgivelsenes manglende forståelse for situasjonen deres. Nihon Hidankyō har samarbeidet med lokale organisasjoner stiftet av disse overlevende, og gjennom rettssaker og felles aksjoner har vi oppnådd at atombombeofre bosatt i utlandet i dag har tilnærmet like rettigheter som oss i Japan.

Vi har siden stiftelsen arbeidet overfor vår egen regjering, verdens atommakter og andre stater for umiddelbar avskaffelse av kjernefysiske våpen.

I 1977 arrangerte FN-tilknyttede frivillige organisasjoner «Internasjonalt symposium om skadene og ettervirkningene av atombombene over Hiroshima og Nagasaki» i Japan. Her ble omfanget av atombombenes skadevirkninger på mennesker tydeliggjort. På den tiden var faren for atomkrig økende i Europa, og hundretusener møtte opp på demonstrasjoner i land etter land. Til disse markeringene ble også vi invitert for å legge fram våre vitnesbyrd.

Da FNs generalforsamling holdt spesialsesjoner om nedrustning i New York i 1978 og 1982, var nesten 40 av våre medlemmer til stede og talte til hovedforsamlingen og vitnet om sine erfaringer.

Representanter fra Nihon Hidankyō sikret seg også anledning til å uttale seg på tilsynskonferansen for traktaten om ikke-spredning av kjernefysiske våpen og på møter i arbeidskomiteen i forkant. Vi holdt også en utstilling om atombombene i FN-bygningens vestibyle som ble møtt med stor interesse.

Under et arbeidskomitemøte før tilsynskonferansen for ikkespredningsavtalen i 2012 la norske myndigheter fram et forslag om å avholde en konferanse om kjernevåpenes humanitære konsekvenser. Under de tre tilsynskonferansene som er holdt siden 2013, har de overlevendes erfaringer blitt tillagt stor vekt, og konferansene dannet utgangspunktet for forhandlinger om traktaten om forbud mot kjernevåpen.

Etter initiativ fra Nihon Hidankyō lanserte atombombeofre over hele verden i april 2016 en internasjonal underskriftskampanje med krav om forbud mot og avskaffelse av kjernefysiske våpen. Kampanjen bredte seg raskt, og over 13,7 millioner underskrifter ble overrakt til FN. For oss var gleden stor da traktaten om forbud mot atomvåpen ble vedtatt med støtte fra 122 land 7. juli 2017.

Vårt dypeste ønske som overlevende etter atombombene er at menneskeheten vil forkaste en avskrekkingspolitikk som forutsetter både eksistens og bruk av kjernefysiske våpen, til fordel for en verden der ingen tillates å ha slike våpen.

Se det for dere, om dere kan: I dette øyeblikk står 4000 kjernefysiske stridshoder klare til å avfyres. Flere hundre, flere tusen ganger større ødeleggelser enn dem som rammet Hiroshima og Nagasaki, kan når som helst finne sted. Disse ødeleggelsene kan hver og én av dere når som helst bli utsatt for – eller utsette andre for. Derfor ber jeg om at alle i hele verden må delta i samtalen om hvordan vi kan avskaffe kjernefysiske våpen, og at vi alle må kreve handling fra myndighetene våre for å nå dette målet.

Vi som overlevde atombombene, er i gjennomsnitt 85 år gamle nå. Om ti år er det kanskje bare noen få av oss igjen som kan vitne om erfaringene våre. Mitt håp er derfor at kommende generasjoner vil finne sine måter å videreføre arbeidet på.

En viktig inspirasjonskilde her kan være den frivillige organisasjonen No More Hibakusha – foreningen for bevaring av minnene til de overlevende etter atombombene, som har samarbeidet tett med Nihon Hidankyō om å forvalte arkivene til *hibakusha*-bevegelsen, bevare de overlevendes vitnesbyrd og dokumentere Hidankyōs aktiviteter rundt om i Japan. I snart 15 år har denne organisasjonen jobbet utrettelig med å arkivere og organisere dokumentasjon om *hibakusha*-bevegelsens grasrotaksjoner, de overlevendes vitnesbyrd og lokallagenes aktiviteter. Min drøm er at organisasjonen på sikt vil ta skrittet fullt ut og bruke dette materialet også til mer utadrettede aktiviteter. Slik håper jeg at den kan utvikle seg til en organisasjon som aktivt arbeider for å spre kunnskap om atombombenes reelle konsekvenser. Og jeg håper at den også vil utvide dette arbeidet til hele verden.

For å skaffe allmenn tilslutning til traktaten om forbud mot atomvåpen og fremme arbeidet for en internasjonal traktat om avskaffelse av kjernefysiske våpen vil jeg be alle i hele verden om å bidra til å skape arenaer i deres hjemland der overlevende etter atombombene kan legge fram sine vitnesbyrd, slik at alle kan ta inn over seg hvor umenneskelige disse våpnene er. Framfor alt er det mitt håp at befolkningen i atommaktene og hos deres allierte skal dele vår overbevisning om at kjernefysiske våpen ikke kan og ikke må få eksistere side om side med menneskeheten, og at denne overbevisningen skal bli en kraft som får myndighetene til å endre sin atompolitikk.

La ikke menneskeheten tilintetgjøre seg selv med kjernevåpen!

La oss arbeide sammen for et verdenssamfunn uten kjernevåpen og krig!